

คอลัมน์ “จากท่าพระจันทร์ถึงสนามหลวง”

ผู้จัดการรายวัน ฉบับวันศุกร์ที่ 16 กุมภาพันธ์ 2539

มองมุ่ม

รังสรรค์ ทัศนะพรพันธุ์

อวสานของรายการ “มองต่างมุม” ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 11 เป็นเรื่องที่คาดการณ์ได้อยู่แล้วในทันทีที่นายบรรหาร ศิลปอาชาจัดตั้งรัฐบาล หากฐานการเมืองของนายบรรหารเข้มแข็งมั่นคงมากกว่านี้ รายการ “มองต่างมุม” ก็คงถูกปิดในสัปดาห์ที่มีการจัดตั้งรัฐบาลนั่นเอง แต่เป็นเพราะนายบรรหารมีฐานะอ่อนแอในเชิงอำนาจและในเชิงจริยธรรม การปิดรายการ “มองต่างมุม” จึงยืดเยื้อมากกว่า 6 เดือน ต่อเมื่อเห็นช่องทางที่จะดันทุรังอ้างฐานะรัฐบาลต่อไป อวสานของรายการ “มองต่างมุม” จึงมาถึงอย่างมีอาจเป็นอื่นได้

รายการ “มองต่างมุม” เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2538 นับเป็นจุดเริ่มต้นแห่งจุดจบของรายการนี้ เพราะเป็นรายการที่ประชาชนได้พบปะหัวหน้าพรรคการเมืองต่างๆ ก่อนการเลือกตั้ง การประชันวิสัยทัศน์ระหว่างนายชวน หลีกภัย หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ กับนายบรรหาร ศิลปอาชา หัวหน้าพรรคชาติไทย เป็นประเด็นที่ประชาชนสนใจอย่างยิ่ง เพราะทั้งสองคนเป็นคู่แข่งที่จะดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนต่อไป ผู้ชมจำนวนไม่น้อยไม่มีความเห็นว่าเป็นพรรคชาติไทยเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ในการปะทะคารมทางรายการโทรทัศน์ครั้งนั้น ฐานะของนายบรรหารตกต่ำอย่างยิ่งเมื่อมีโอกาสตอบคำถามได้ว่า หากมีโอกาสจัดตั้งรัฐบาล ใครจะดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีที่สำคัญ ในขณะที่หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์เลือกเอ่ยอ้างชื่อนายสุภชัย พานิชภักดิ์ นายธารินทร์ นิมมานเหมินท์ นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ เป็นอาทิ

ความเปลี่ยนแปลงในการออกรายการ “มองต่างมุม” ยิ่งความโกรธแค้นแก่นายบรรหารโดยมีพักต้องสงสัย เพราะหลังจากรายการดังกล่าวออกอากาศไปแล้ว นายบรรหารได้ให้สัมภาษณ์สื่อมวลชนบรรยายรายการนี้ นายเจิมศักดิ์ ปิ่นทอง พิธีกรของรายการถูกกล่าวหาว่าขาดความเป็นกลาง และอาจมีเจตนาชุดหลุมพรางเพื่อทำลายคะแนนนิยมของพรรคชาติไทย แต่ในโลกมนุษย์นั้นจะหาความเป็นกลางได้ในแห่งหนใด พิธีกรที่เป็นกลางในสายตาของรัฐบาลก็คือพิธีกรที่เข้าข้างรัฐบาล ความผิดของนายเจิมศักดิ์อยู่ที่การรูดถามว่า ใครจะเข้าร่วมรัฐบาล บรรหาร แต่เมื่อนายชวนเปิดเผยชื่อผู้เข้าร่วมรัฐบาล นายเจิมศักดิ์มิได้ถามต่อไปว่า นายสุเทพ

เพื่อทศุบรรณ และนายนิพนธ์ พร้อมพันธุ์ ผู้สร้างกรณี สปก. 4-01 อันนี้อาจจะร่วมรัฐบาลชนวนด้วยหรือไม่

ด้วยเหตุนี้เอง รายการ “มองต่างมุม” จึงถูกถือเป็นปรปักษ์ของรัฐบาลบริหารตั้งแต่ต้น ทั้งรัฐบาลก็ติดตามรายการโทรทัศน์และรายการวิทยุทุกรายการที่นายเจิมศักดิ์มีส่วนร่วม รายการ “มองต่างมุม” ถูกกล่าวหาว่ามุ่งโจมตีรัฐบาลบริหารมากเกินไป การโจมตีเป็นไปอย่างเผด็จร้อนและบางครั้งใช้ถ้อยคำอันหยาบคาย ข้อที่น่าสังเกตก็คือ รายการนี้ผ่านร้อนผ่านหนาวแล้ว 5 รัฐบาลเกือบทุกรัฐบาลก็ว่าได้ไม่พอใจรายการนี้ ไม่มากก็น้อย แต่รัฐบาลอื่นๆ มีขันติธรรมมากพอที่จะทนรับฟังเสียงวิพากษ์วิจารณ์ เมื่อเป็นรัฐบาล ก็ต้องทนรับฟังเสียงสะท้อนจากประชาชน จึงจะชอบด้วยระบอบประชาธิปไตย แม้รายการ “มองต่างมุม” จะถือกำเนิดในยุครัฐบาลนายอานันท์ ปันยารชุน แต่ผู้เข้าร่วมรายการนี้จำนวนไม่น้อยแสดงความเห็นวิพากษ์วิจารณ์นายอานันท์ ปันยารชุน และคณะ รสช. เมื่อนายบุญชนะ อัดถาวร ประธานคณะที่ปรึกษา รสช. ออกรายการนี้ นายบุญชนะแสดงความไม่เห็นด้วยกับการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มทดแทนภาษีการค้า ในยุครัฐบาลชนวน ผู้เข้าร่วมรายการจำนวนมากวิพากษ์รัฐบาลชนวน แม้ นายชนวนจะไม่พอใจจนถึงกับพุดจากระแหนะกระแหนะนายเจิมศักดิ์ในที่สาธารณะบางโอกาส แต่รายการนี้ก็อยู่รอดมาได้ด้วยขันติธรรมของผู้ปกครอง

ข้อที่น่าสมเพชก็คือ รายการ “มองต่างมุม” ถือกำเนิดในยุคเผด็จการ แต่มาพบจุดจบในรัฐบาลนักเลือกตั้ง สำหรับผู้ที่ศึกษาประวัติศาสตร์การเมืองและติดตามการเมืองไทยมาโดยตลอดย่อมไม่รู้สึกประหลาดใจ เพราะพรรคชาติไทยมีความสัมพันธ์กับระบอบเผด็จการเกือบตลอดเวลา มิพักต้องกล่าวถึงผู้นำบางคนของพรรคชาติไทยที่มีส่วนร่วมในเหตุการณ์การเช่นฆ่านักศึกษาและประชาชนเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2519 และมีพักต้องกล่าวถึงการที่พรรคชาติไทยยอมเป็นฐานรองรับความชอบธรรมของรัฐบาลสุจินดา

แม้รัฐบาลบริหารจะมีอำนาจในการปิดรายการ “มองต่างมุม” และมีอำนาจในการแต่งตั้งให้นายสมเกียรติ อ่อนวิมลเป็นที่ปรึกษาสถานีโทรทัศน์ช่อง 11 ของกรมประชาสัมพันธ์ก็ตาม แต่การขยเวลาของสถานีโทรทัศน์ดังกล่าวแก่บริษัทเอเชียวิชั่นส์ จำกัด ของนายสมเกียรติ ก่อให้เกิดข้อกังขาได้ว่าเป็นการประพฤตินชอบหรือไม่ ในเมื่อบริษัทเอเชียวิชั่นส์เป็นบริษัทเอกชนเพียงรายเดียวที่สามารถซื้อเวลาของสถานีโทรทัศน์ช่อง 11 ได้ ไม่มีการประมูลเพื่อให้เอกชนรายอื่นๆ ยื่นข้อเสนอเข้ามาแข่งขัน มีแต่การให้เวลาโดยเสนาหาแก่ธุรกิจของนายสมเกียรติ

นายสมเกียรติสมควรที่จะได้รับความเสนาหาจากรัฐบาลบริหารมาช้านานแล้ว เพราะนายสมเกียรติเลือกสนับสนุนรัฐบาลสุจินดา และต่อต้านขบวนการพฤษภาคม 2535 หาก

รัฐบาลสุจินดาอ้างอำนาจต่อมาได้ รายการ “มองต่างมุม” ก็ต้องสิ้นชีวิตแต่บัดนั้น และนายสมเกียรติก็คงสามารถขยายธุรกิจสื่อสารมวลชนต่อมาได้ เมื่อพรรคชาติไทยยึดกุมอำนาจรัฐ และกลุ่มเทิดไทยยึดกุมสถานีโทรทัศน์ช่อง 11 ก็ถึงวาระที่นายสมเกียรติต้องได้รับการตอบแทน

ในฐานะที่ปรึกษาสถานีโทรทัศน์ช่อง 11 นายสมเกียรติพูดแทนรัฐบาลบริหารว่า ช่อง 11 มีอาจคกับนายเจิมศักดิ์ได้ เพราะนายเจิมศักดิ์วิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลบริหารทุกวัน รายการ “มองต่างมุม” จึงต้องลาจากช่อง 11 (กรุงเทพธุรกิจ ฉบับวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2539) แต่ นายสมเกียรติในฐานะเบี่ยงหมากรุกของนายปิยะณัฐ วัชรภรณ์ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ผู้กำกับดูแลช่อง 11 และนายปิยะณัฐ ในฐานะเบี่ยงหมากรุกของนายบรรหาร ตื่นเงิน เกินไปที่ปิดรายการ “มองต่างมุม” ด้วยการใช้อำนาจเป็นธรรม เพราะพลังที่เรื่องนี้ปรากฏเป็นข่าว เสี่ยงคัดค้านและประท้วงก็ปรากฏโดยทั่วไป รวมทั้งจากรัฐมนตรีร่วมรัฐบาลด้วย แท้ที่จริงแล้ว มียุทธวิธีแบบทุนนิยมที่จะขับดันรายการ “มองต่างมุม” ออกไปจากช่อง 11 โดยที่เสี่ยงคัดค้าน อาจมีน้อยกว่านี้ ด้วยการขึ้นค่าเช่าอย่างฮวบฮาบ และเรียกเก็บค่าเช่าล่วงหน้า 1 ปี เพียงเท่านั้น รายการ “มองต่างมุม” ก็สิ้นลมปราณ

ด้วยเหตุที่นายสมเกียรติเป็นที่เสนาหาของรัฐบาลบริหาร บริษัทเอเชียวิชั่นส์ จำกัด จึงจ่ายค่าเช่าเพียง 60 ล้านบาทสำหรับเวลาประมาณ 20% ของเวลาออกอากาศทั้งหมด ของสถานีโทรทัศน์ช่อง 11 (คู่แข่ง ฉบับวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2539) สาธารณชนไม่มีโอกาสทราบ ว่า สัญญาการเช่ามีรายละเอียดอะไรบ้าง และมีการลงนามในสัญญาแล้วหรือไม่ สถานีโทรทัศน์ ช่อง 11 ได้ผลประโยชน์อะไรบ้างนอกเหนือจากค่าเช่า 60 ล้านบาท และนอกเหนือจากการ แปรสภาพเป็นฐานธุรกิจของบริษัทเอเชียวิชั่นส์ ความไม่โปร่งใสในกระบวนการให้ ‘สัมปทาน’ การใช้เวลาออกอากาศของสถานีโทรทัศน์ช่อง 11 เป็นภาพที่ปรากฏโดยทั่วไป

เมื่อนายปิยะณัฐตกลงให้นายสมเกียรติเข้าไปเป็นผู้ประกอบการสถานีโทรทัศน์ ช่อง 11 นั้น ในขั้นแรกพยายามผลักดันให้ช่อง 11 สามารถหารายได้จากการโฆษณา ซึ่งขัดต่อ หลักการของการจัดตั้งสถานีโทรทัศน์ช่อง 11 แต่แรกเริ่ม เมื่อเสี่ยงคัดค้านดังขรม ประกอบกับ นายกรัฐมนตรีเห็นช่องทางใหม่ในการแสวงหารายได้ การดิ้นรนเพื่อหารายได้จากการโฆษณา ก็ยุติลง ยุทธวิธีใหม่ก็คือ การผันงบโฆษณาของรัฐวิสาหกิจทั้งปวงไปโอบอุ้มบริษัทเอเชียวิชั่นส์ เริ่มต้นด้วยเงินอุดหนุน 10 ล้านบาทจากสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล และตามมาด้วยเงิน โฆษณาจากรัฐวิสาหกิจอื่นๆ

การผันงบโฆษณาจากภาครัฐวิสาหกิจเพื่อโอบอุ้มบริษัทเอเชียวิชั่นส์ ในการผลิต รายการป้อนสถานีโทรทัศน์ช่อง 11 มีข้อพิพาทหลายประการ หากนโยบายดังกล่าวนี้ยังผล

ให้ภาคธุรกิจต้องเพิ่มงบประมาณสัมพันธัมมากไปกว่ากรณีปกติ สาธารณชนจะเป็นฝ่ายสูญเสียประโยชน์ เพราะกำไรนำส่งรัฐจากภาคธุรกิจจะมีน้อยกว่าปกติ แม้ในกรณีที่งบประมาณสัมพันธัมได้เพิ่มไปจากแนวโน้มตามปกติ รัฐวิสาหกิจที่ต้องจ่ายค่าโฆษณาตามนโยบายนี้ ก็จะเป็นฝ่ายเสียผลประโยชน์ เพราะมิได้รับประโยชน์จากการโฆษณาอย่างเต็มที่

นายสมเกียรติเปิดเผยต่อสื่อมวลชนว่า บริษัทเอเชียวิชั่นส์ประมาณว่าจะมีรายได้ในปีแรกประมาณ 100 ล้านบาท โดยที่รายได้ส่วนหนึ่งมาจากการขายซอฟต์แวร์ ดังเช่นเทปวีดีโอ และ CD-ROM แต่ถึงจะอมพระมาพูด ก็ไม่น่าเชื่อว่า เพียงการขายซอฟต์แวร์จะให้รายได้มากมายถึง 100 ล้านบาท ข้อที่นายสมเกียรติมิได้เปิดเผยก็คือ จะมีการผันงบประมาณจากภาคธุรกิจมาให้บริษัทเอเชียวิชั่นส์ หากงบประมาณที่ผันมาให้มีจำนวน 100 ล้านบาท ในขณะที่บริษัทเอเชียวิชั่นส์จ่ายค่าเช่าแก่สถานีโทรทัศน์ช่อง 11 เพียง 60 ล้านบาท นั่นก็หมายความว่า รัฐบาลให้เงินอุดหนุนในรูปแบบแอมบแดงแก่บริษัทเอเชียวิชั่นส์ถึง 40 ล้านบาท

หากการผันงบประมาณจากภาคธุรกิจเป็นไปอย่างเป็นกระบวนการดังที่กล่าวข้างต้นนี้ ประชาชนก็มีสิทธิที่จะตั้งคำถามว่า เหตุใดจึงต้องเป็นบริษัทเอเชียวิชั่นส์ที่ได้ประโยชน์จากรัฐบาล เหตุใดจึงต้องจ่ายเงินอุดหนุนในรูปแบบแอมบแดงแก่บริษัทเอเชียวิชั่นส์ เหตุใดจึงไม่มีการประมูลการให้สัมปทานการใช้เวลาของสถานีโทรทัศน์ช่อง 11 และหากเห็นสมควรในการจ่ายเงินอุดหนุนเพื่อผลิตรายการโทรทัศน์ ทำไมจึงไม่จัดสรรเงินอุดหนุนจากงบประมาณแผ่นดิน เพราะการผันงบประมาณจากภาคธุรกิจกระทบกระเทือนต่อการประกอบการของรัฐวิสาหกิจที่ถูกบังคับให้สนองนโยบาย

ในเมื่อบริษัทเอเชียวิชั่นส์ต้องพึ่งพิงรัฐบาลมากมายถึงปานนี้ มิใช่เฉพาะแต่การมีโอกาสเช่าเวลาของสถานีโทรทัศน์ช่อง 11 ชนิดที่ไม่มีเอกชนรายใดมีโอกาสเช่นนี้ มิหนำซ้ำยังเสียค่าเช่าในอัตราต่ำอีกด้วย ทั้งยังได้รับการเกื้อหนุนด้านรายได้จากนโยบายการผันงบประมาณจากภาคธุรกิจอย่างสำคัญ ก็เป็นเรื่องที่แน่ชัดว่า สถานีโทรทัศน์ช่อง 11 จะไม่มีรายการวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล หรือหากมีรายการลักษณะนี้ ก็ต้องมีการกั้นกรงมิให้ผู้ที่มีความเห็นขัดแย้งกับนโยบายรัฐบาลอย่างรุนแรงมีโอกาสออกรายการ ความเป็นกลางในการเสนอข่าวสารจะค่อยๆมลายหายไป

ในไม่ช้า สถานีโทรทัศน์ช่อง 11 จะค่อยๆแปรสภาพเป็น ‘กระทรวงแห่งความจริง’ ผู้มีหน้าที่แถลงข่าวเท็จ และรายการ “มองมูมู” จะเข้ามาแทนที่รายการ “มองต่างมุม”